

پروفیسور هکسلی انگلیسی

بقلم آقای میرزا علی اصغر خان حکمت

روزنامه ها و مجلات ماه گذشته که از انگلستان رسیده است خبر از جشن صدمین سال تولد یکی از بزرگترین دانشمندان آن مملکت میدهد که در ماه می ۱۸۲۵ متولد شده بود. این دانشمند که از نقطه نظر علوم طبیعی و اصلاحات اجتماعی یکی از افراد برجسته قرن نوزدهم مسیحی است از جنبه تربیت و تعلیم عمومی و خدماتیکه از او در این رشته بظهور رسیده نیز از مشاهیر انگلستان بشمار رفته و از مفاخر آن ملت میباشد.

این دانشمند پروفیسور هکسلی است که نام او در علوم طبیعی و عقاید جدیدی که همراه آن علوم در عالم بشریت پیدا شده جا مذکور میشود.

بنسبت خدماتیکه دانشمند مزبور بعالم علم و بالخصوص در زمینه تربیت و تعلیم نموده است بیوقوف ندانستیم که شرح حال مختصری از آن مرد بزرگ را در این مجله درج و خوانندگان این مجله را با او و عقاید او آشنا نمایم

قبلا یاد داشتی که مجله تربیت منطیحه لندن مورخه ژون ۱۹۲۵ در باره هکسلی نکاشته ذیلا نقل و سپس شرح ترجمه حیات او میپردازیم :-

«این مرد دانا - عالم علوم طبیعی - منادی قانون تکامل، مصلح اجتماعی و مناظر بی ترس، صاحب قلم شیرین و تحریر مستقیم هر وقت که ام او شنیده میشود این صفات برجسته همراه آن بدنهن شنونده مینماید - لکن ما با این صفت و کمیزات او کاری نداریم بلکه فقط خدمات او بتعلیمات عمومی است که در اینجا تذکر میدهم. اگر مقالهها و خطابه های او را بخوانیم می بینیم اصولیکه نسبت بمعارف و تعلیمات عمومی وضع کرده و مدافعه نموده هنوز باستحکام و متانت خود باقی است

وقتی در این زمینه شروع سخن کرد که هنوز تعلیمات عمومی اجباری و مجانی نبود و شاگردان ابتدائی دار طلبانه برای تحصیل حاضر میشدند تحصیلات متوسطه غالباً عبارت بود از موضوعات کلاسیک. و او نپورسته ها شیه بودند بمدارس شبانه روزی که در آن مقدمات السنه کلاسیک بچوانان تعلیم داده میشد در صورتیکه اونپورسته های آلمان آشیانه تحقیقات و مباحثات علمی عمیق بود در چنین موقع تاریخی هکسلی نورافشانی کرد در آن تاریخ اگر زارعین تحصیل علم را چیز خطرناکی میدانستند و اگر سیاسیون توده را فقط باعث پیدایش کارگرهای بد میدانستند هکسلی اساس منطق خود را بر روی مبادی انسانیت گذاشت و گفت «توده ملت باید تربیت شوند زیرا که آنها از مرد و زن دارای صفات بشریت و صاحب مراتب و صفات لایتناهی وجود و حیات بوده و ابدالدر این قانون ثابت است که جهل موجب هلاکت میباشد» پس از سالها مجاهدت و سعی و عمل هکسلی آقدر ماند تا نتیجه اعمال خود را ملاحظه نمود و موفقیت او بیشتر از این راه بود که بر طبق اصولی که طرفدار بود کتابهای کلاسی می نوشت و بمدارس

می‌آموخت که چگونه باید علوم جدید را بشاگردان بیاموزد. بعبارة اخیری معلومات عمیقہ او با مهارتی که در فن مصلی داشت مرکب بود و از این راه است که در کاروان تربیت بشری روح او پیش آهنگ می‌باشد. »

استاد هکسلی Thomas Henry Huxley

تولد ۱۸۲۵ - وفات ۱۸۹۵

عالم طبیعی دان scientist و متفکر در تعلیم و تربیت و مصلح اجتماعی انگلیسی استاد هکسلی در چهارم ماه مه ۱۸۲۵ در ایلینک نزدیکی لندن متولد شده پدرش رئیس یکی از مدارس متوسطه بود از طفولیت که تحصیلات ابتدائی او خاتمه پذیرفت تمایل مخصوصی نسبت بتحقیقات علمی و مطالعه ماوراءالطبیعه (متافیزیک) در او دیده میشد در نتیجه کتاب خواندن زیاد و صحبت و معاشرت با مردمان عالم مسن از خردسالی شالده تربیت فکری او گذاشته شد.

مطالعه علم تشریح وغور در نوشتجات فلسفی وتاریخی کارلیل - Carlyle در اوایل شباب تاثیر عمیقی در روح هکسلی نمود.

اعتقاد و اعجابی که نسبت بکار لیل حاصل نموده بود او را بتحصیل زبان آلمانی تحریک کرد که بعد ها زبان مزبور بهترین وسیله را برای تکمیل تحقیقات علمی او فراهم ساخت در سن هفده سالگی بمعاونت طبیعی موسوم به مستر چاندار انتخاب شد و مطالعاتی که در مریضخانه (چارنیک کراس هاسپیتال) نمود تحصیلات طبی او را تکمیل کرده در او نیورسیته لندن مقام ممتازی احراز نمود.

در سال ۱۸۴۶ دریك کشتی دولتی که از طرف امیرالبحری انگلیس مامور اکتشافات در نواحی گینه جدید بود بمعاونت جراحی منصوب گردید از اینجا مقدمه ترقیات هکسلی در علوم طبیعی شروع میشود مانند دارون و هوکر تحقیقات طبیعی این دانشمندان نیز از سطح کشتی آغاز و کتابی که در سفینه مزبور تالیف نمود مقام شاخص او را در عالم علوم طبیعی اثبات کرد و چون بلندن مراجعت نمود در

سن بیست و شش سالگی عضویت انجمن همایونی انگلیس و عضویت شورای آن انتخاب شده در سال بعد ۱۸۵۲ بنشان مخصوص انجمن همایونی نایل گردید در همان سال داوطلب پروفیسوری در دارالفنون نرآتو - University of Toronto شده ولی موفق بمقصود نگرديد. مرگ مادر و مرض ممتد پدر و عدم موفقیت بحصول شغل مناسب نزدیک بود که او را بکلی از تعقیب رشته علوم طبیعی مأیوس نموده و میخواست شغل طبابت پیش گیرد ولی در ۱۸۵۴ وضع منقلب شده و در مدرسه معدن شناسی دولتی لندن مدرس گردید و آنجا در تحقیقات طبقات الارض (ژئولوژی) شرکت نموده در سال ۱۸۵۵ معلومات طبیعی او کامل شد و همچنین برای تدریس رشته تشریح تطبیقی Comparative anatomy در مریضخانه سنت تماس انتخاب گردید. چون وضعیت ثابتی برای او حاصل شد سرعت در دایره علوم طبیعی ترقی نموده بمقام ارجمندی نایل گشت افکار علمی که در آن تاریخ در فرانسه و آلمان شیوع داشت در تحریرات هکسلی نفوذی تمام نمود بطوریکه قبل از او هیچیک از نویسندگان علماء انگلیس بقدر او دارای معلومات از سایر ممالک اروپا نبودند. هکسلی یکی از آن چند نفر معدودی است که قبل از طبع کتاب (اصل الانواع) دارون حکیم معروف باین مبحث آشنا بوده و بعد از طبع کتاب مزبور از طرفداران جدی آن عقیده بشمار میرود جواب معروفی که در رد اسقف ویلبرفورس در جلسه انجمن (بریتیش اسوسیشن) در سال ۱۸۶۰ ایراد نمود نام هکسلی را نزد ملت انگلیس معروف ساخت.

تا اینجا بیان موفقیت هکسلی در علوم طبیعی بود - اکنون سزاوار است که موفقیت آن مرد دانشمند را در علم تربیت - Education بیان نمائیم. وی در معلمی دارای يك جاذبه مقناطیسی بود که شاگردانش را مجذوب و فریفته تعلیمات خود میساخت چون در (کلژ دوسیانس - مدرسه

علوم طبیعی) لندن سمت صاحب منصبی دین Dean داشت تغییراتی در تشکیلات آنجاداد که از نقطه نظر طرز تربیت دارای اهمیت تاریخی میباشد هکسلی در مسائل تعلیم و تربیت علاقه خستگی ناپذیری ابراز داشته در سال ۱۸۵۴ در طالار سنت مارتین خطابه در موضوع اهمیت تدریس علوم تاریخ طبیعی ایراد کرده ثابت نمود که لازم است برای این علوم در هر رویه که برای تربیت و تعلیم اتخاذ میشود موقع و مکانی منظور دارند. در ۱۸۵۶ زمینه تأسیس کتڑهای بین المللی را طرح نمود که برطبق آن پیشنهاد میکرد در انگلستان و فرانسه و آلمان مدارس تاسیس شود که محصلین بتوانند بنوبت السنه مزبوره را کاملاً آموخته و ضمناً در تحت يك دستور و پروگرام واحد تحصیل نمایند. ولی متأسفانه این پیشنهاد که طرفداران قوی داشت بواسطه جنک آلمان و فرانسه در سنه ۱۸۷۰ قطع کردید. در سنه ۱۸۶۶ دروس خود را در موضوع فیزیولوژی ابتدائی طبع و نشر کرد این کتاب اثرات مهمی در کتب کلاسیکی که بعدها تألیف شده دارا میباشد در سال ۱۸۶۸ خطابه در کلوب مردان کارگر لندن « در موضوع يك تربیت آزاد » ایراد کرد که از خطابه های معروف اوست

در ۱۸۷۰ کتاب معروفی بمواعظ غیر مذهبی (Lay Sermons) که در طرز صحیح تدریس افکار علمی بهترین نمونه است انتشار داد در همان سال که قانون تعلیمات ابتدائی از پارلمان انگلیس تصویب شده بود مقاله مفصلی در موضوع شورای معارف و اینکه چه میتوانند بکنند و چه باید بکنند منتشر ساخت. در اولین شورای معارف لندن بصورت انتخاب کردید و يك نفوذ قطعی هم در طرح دستور تحصیلات مدارس و هم در حد تدریس کتاب مقدس بکار برد. اصولی را که همیشه طرفداری میکرد عبارت بودند از: مدارس اطفال خردسال - مدارس مقدماتی - تعلیمات فنی - ترتیب و تدریج تحصیلات برای ورود به

اونیورسیتته - تدریس اصول اولیه علوم طبیعی در مدارس - تدریس اصول خانه‌داری و اقتصاد شخصی در مدارس دختران - تعیین تربیت جسمانی و مشق ورزش در جزو کارهای روزانه هر مدرسه - وضع رسم و نقاشی و موزیک در پروگرام هر مدرسه

هکسلی تاریخرا بااستثنای بعضی نکات مقدماتی آن برای اطفال مدارس ابتدائی غیر ضروری می دانست و معتقد بود که کتاب مقدس را باید یکنفر معلم که از طبقه کشیش ها نباشد تدریس نماید و نسبت بمسائل صرف و نحو و جغرافیائی و تاریخی آن کتاب توضیح بدهد ولی علاوه بر آنچه در متن کتاب مقدس مسطور است هیچگونه تعلیم مذهبی علاوه نشود و بر تعلیمات مذهبی از قبیل عقیده بثالوث و سایر مبادی کشیشها مخالفت میکرد و میگفت در مدارس ابتدائی که از عایدات عمومی تأسیس میشود این قبیل مباحث عالییه مذهبی نباید تدریس بشوند روابط هکسلی با اداره علوم طبیعی و صنایع از سنه ۱۸۵۴ تا ۱۸۹۰ کاملاً صمیمانه برقرار بود در خدماتیکه اداره مزبور نسبت بتشویق و توسعه تحقیقات علمی نموده است وجود هکسلی یکی از عوامل قوی شمرده میشود از سال ۱۸۷۷ بعد هکسلی یکی از هواخواهان جدی و باحرارت تربیت فنی Technical education بشمار می آید خطابه که در شهر منچستر در اینموضوع ایراد نمود از بهترین آثار قرن معاصر در این موضوع میباشد.

در موضوع مناسبات دولت در امور مدارس متوسطه برخلاف عقیده جدید بود و میگفت درعین اینکه مصلحت اجتماعی اقتضا مینماید که تعلیمات ابتدائی بایک پروگرام کاملی اجباری و عمومی باشد ولی از آن بعد محصلین را در تعقیب تحصیلات خود باید آزاد گذاشت که در سایه لیاقت و استعداد ذاتی خود کسب علوم نمایند نه اینکه آنها را بکمک دولت در مدارسی متوسطه بتحصیلاتی الزام نمایند که هیچگونه استعداد

و قریحه شخصی برای آن واجد نیستند.

هکسلی بعد از تماس ارنالد Thomas Arnold در تاریخ تربیت و تعلیم انگلستان مهمترین شخص بشمار است بهترین صفات میزبه این دانشمند عبارت است از شجاعت ادبی که مانند پهلوانان قرون قدیمه ذره ترس و ملاحظه در وجود او راه نداشت معلومات او عمیق، صاحب حسن سیرت و محبت و لطف قریحه بود

دسر تاسر عمر نفوذ اصلاح کننده در افکار ملت انگلیس نسبت بامور تربیت و تعلیم و نسبت بحدود وظایف دولت اعمال نمود.

احصائیه اخیر معارف امریکا

راپرت احصائیه معارفی ۲۲ - ۱۹۲۱ که توسط دفتر معارف کل ممالک آنازونی اخیرا بنام Bulletin, 1924 No 38 انتشار یافته ارقام قابل توجهی را نشان میدهد

جمع کل عده محصلین کلیه مدارس امریکا را ۲۶ میلیون و مصارف کلیه مدارس را ۲۰۰۰ میلیون دلار ثبت می کند

نسبت محصلین به رقم فوق در مؤسسات مختلفه بشرح ذیل است

در کودکستانها Kindergartens

در مدارس ابتدائی

در مدارس متوسطه

مدارس دارالمعلمین و کلژهای تربیت و تعلیم

اونیورسته ها کلژها و مدارس فنی اختصاصی

سایر مؤسسات مختلفه

مصارف تحصیلات ابتدائی ۱۲۴۰ میلیون دلار است

مصارف مدارس متوسطه High Schools ۴۵۰

مصارف مدارس عالیه (اونیورسته ها و کلژها) ۲۷۳